

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять

із навчальної дисципліни

«МОВНА ПІДГОТОВКА»

*(для іноземних здобувачів третього курсу (5 семестр)
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання
зі спеціальності 122 – Комп'ютерні науки,
освітньо-професійна програма «Комп'ютерні науки»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2023

Методичні рекомендації до проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Мовна підготовка» (для іноземних здобувачів третього курсу (5 семестр) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання зі спеціальності 122 – Комп'ютерні науки, освітньо-професійна програма «Комп'ютерні науки») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : О. О. Долгопол, О. О. Тележкіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 43 с.

Укладачі: канд. пед. наук, доц. О. О. Долгопол,
д-р філол. наук, проф. О. О. Тележкіна

Рецензент

О. О. Жигло, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки і мовної підготовки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою психології, педагогіки та мовної підготовки,
протокол № 9 від 7 червня 2023 р.*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Змістовий модуль 1 Анотування текстів суспільно-політичного характеру.....	5
Тема 1.1 Сучасний політичний лідер.....	5
Тема 1.2 Жінки у світовій політиці.....	5
Тема 1.3 Світова політика: вчора і сьогодні.....	8
Змістовий модуль 2 Реферування текстів суспільно-політичного характеру.....	10
Тема 2.1 Глобальні проблеми сучасності.....	10
Тема 2.2 Суспільно-політичні проблеми сучасності.....	14
Тема 2.3 Україна: погляд ззовні.....	18
Змістовий модуль 3 Наука і суспільство.....	27
Тема 3.1 Актуальні питання сучасної науки.....	27
Тема 3.2 Наука в сучасному світі.....	32
Тема 3.3 Науково-технічний прогрес у ХХІ столітті.....	36
Список рекомендованих джерел.....	41

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Мовна підготовка» передбачає проведення практичних занять. Їхня мета – сформувати в іноземних здобувачів вищої освіти комплекс компетентностей для здійснення наукової та професійної комунікації.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять містять вправи для закріплення теоретичного матеріалу; тексти для читання та покликання на інтернет-джерела для аудіювання, а також завдання до них.

Особливістю змісту методичних рекомендацій до проведення практичних занять є відповідність аудиторного навантаження (кількість вправ і завдань) до кількості балів, які здобувач може отримати за їх виконання, тобто обсяг поданих практичних завдань не перевищує необхідний для проведення заняття. Таким чином забезпечується прозорість і зрозумілість для студентів накопичувальної системи балів, а також мотиваційний компонент навчання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

АНОТУВАННЯ ТЕКСТІВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

ТЕМА 1.1 СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР

Вправа 1. Прочитайте текст Юлії Боднар «Яким має бути сучасний політичний лідер?», поданий за покликанням <https://ij.ogo.ua/suzh/yakim-maye-buti-suchasniy-politichniy-lider/> (0,5 бала).

Вправа 2. Прочитайте текст Віктора Тарана «Яким має бути національний лідер», поданий за покликанням <https://fakty.com.ua/ua/opinion/yakym-maye-buty-natsionalnyj-lider/> (0,5 бала).

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть як повні речення; 0,5 бала):

1. Яку людину називає лідером Юлія Боднар?
2. Хто такий національний політичний лідер, на думку Віктора Тарана?
3. Чим відрізняється політичний лідер від лідерів у спорті чи мистецтві?
4. Назвіть основні якості сучасного політичного лідера, спираючись на матеріал обох текстів.

Вправа 4. Послідовно об'єднайте інформацію обох прочитаних текстів так, щоб ви отримали логічно вибудовану розповідь (1 бал).

Вправа 5. Складіть тези об'єднаного тексту. Тези запишіть (1 бал).

ТЕМА 1.2 ЖІНКИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Вправа 1. Прочитайте текст «Жінки-президентки та очільниці уряду: якими країнами світу сьогодні керують леді» (0,25 бала).

*Жінки-президентки та очільниці уряду:
якими країнами світу сьогодні керують леді
Олена Дбайлива*

(за матеріалами аналітичного порталу «Слово і діло»;

URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/05/infografika/suspilstvo/zhinky-prezydentky-taochilnyczi-uryadu-yakumu-krayinamy-svitu-sohodni-keruyut-ledi>)

Одним із перших стереотипних кліше, яким давно час бути на звалищі історії, має стати думка, що жінкам у політиці робити нічого. Чоловіки вважають, що слабка стать повинна сидіти вдома і рости дітей. Великі ж звершення треба залишити другій половині – сильнішій. Проте історія регулярно спростовує цю тезу. У світі вже десятки років регулярно до влади приходять жінки, суттєво впливаючи на долі своїх держав.

Загалом же вся друга половина ХХ століття характеризується проривом жінок у вищі ешелони влади. Це в основному характерно для Західної Європи, Південно-Східної Азії, Латинської Америки (Карасон Акіно в Індонезії, Бенадір Пхут у Пакистані, Маргарет Тетчер у Великій Британії). Останні 20 років жінок у політиці дедалі більше, причому на провідних посадах. Це не тільки глави держав – наприклад, Тереза Мей (прем'єр-міністр Великобританії), Ангела Меркель (канцлер Німеччини), це і міністри оборони в скандинавських країнах, в Іспанії. І в парламентах багатьох західних країн більше 30 % жінок, а в країнах Скандинавії доходить до половини. Наприклад, перша леді, талановитий політичний діяч Філіппін Імельда Маркос, отримала від журналістів прізвисько «сталевий метелик»: за сліпучу красу і здатність зберігати холодний розум у найнесподіваніших політичних ситуаціях. У розпал холодної війни як спеціальний представник президента Імельда встигла зробити десятки дипломатичних місій і вибудувати непогані відносини з представниками як комуністичних, так і капіталістичних держав. Більш того, саме вона зуміла переконати лівійського лідера Муамара Каддафі виступити посередником між урядом Філіппін та ісламськими сепаратистами. Пізніше Імельда натякала на те, що вона просто сподобалася лівійському лідерові.

Санна Марін – третя жінка-прем'єр в історії Фінляндії. А в її уряді 12 з 19 міністрів – жінки. Це другий показник у світі після Іспанії. Урядова коаліція, яку очолює Марін, крім соціал-демократів, складається ще з чотирьох партій. Їх лідери теж жінки – і трьом із чотирьох менше 40 років. Майже половина депутатів парламенту Фінляндії, 47% – також жіночої статі. Екс-прем'єр країни Олександр Стубб навіть написав із цього приводу в твіттері: «Моя партія зараз не в уряді, але я радий, що лідерами п'яти партій, які перебувають при владі, є жінки. Це показує, що Фінляндія – сучасна і прогресивна країна. Більшість у моєму уряді також становили жінки. Коли-небудь стать не матиме значення при владі. А поки вони – першопрохідці». Досягнення в економіці і соціальній сфері Фінляндії за останні кілька років доводять, що таке гендерне співвідношення – правильне і приносить свої результати. Фінляндія – четверта у світі в рейтингу Gender Gap Index, який вимірює ситуацію з рівністю статей у різних країнах (для порівняння, Україна – 65-та). Заробітні плати жінок і чоловіків у Фінляндії майже не відрізняються – країна на сьомому місці в світі за цим показником.

Жінки можуть поєднувати материнство з роботою завдяки щедрій соціальній допомозі, зокрема, можливості батькові брати оплачувану декретну відпустку. Саме тому прем'єр, яка є мамою дворічної дитини, у Фінляндії не є незвичною. А фінська система шкільної освіти стабільно займає перше або друге місце в світових рейтингах.

Одна з найбільш відомих жінок-політиків – канцлерка Німеччини Ангела Меркель – вона перебувала на цій посаді понад 15 років, успішно керувала однією з найуспішніших країн світу.

Після інавгурації Джо Байдена віцепрезиденткою США стала Камала Гарріс. Вона є першою жінкою в американській історії, що зайняла цей пост,

а також першою людиною афроамериканського та азійсько-американського походження на цій посаді.

До обрання Гарріс була сенаторкою США від Каліфорнії (2017–2021), генеральною прокуроркою Каліфорнії (2011–2017) та окружною прокуроркою Сан-Франциско (2004–2011).

Понад 17 років із невеликою перервою очолює уряд Бангладеш Хасіна Вазед. Уперше вона стала прем'єркою у червні 1996 року (на 5 років), а вдруге її обрали у січні 2009-го, і на цій посаді вона дотепер.

Генерал-губернаторкою Барбадосу останні 3 роки є Сандра Мейсон. До цього вона була адвокаткою, що виконувала функції судді Високого суду в Сент-Люсії і судді Апеляційного суду в Барбадосі. Мейсон стала першою жінкою, допущеною до цієї посади на Барбадосі, а коли зайняла посаду генерал-губернаторки, то стала канцлеркою.

Уперше в історії Греції президентом стала жінка. Катерина Сакелларопулу до перемоги на президентських виборах була головою Державної ради, Вищого адміністративного суду Греції. Після вступу на посаду Сакелларопулу стала 13-м президентом Греції і першою жінкою, що зайняла цю посаду.

Президенткою Грузії вже понад два роки є Саломе Зурабішвілі – перша в історії країни жінка-президент, обрана всенародним голосуванням. Раніше Зурабішвілі обіймала посаду очільниці Міністерства закордонних справ Грузії (2004–2006), була надзвичайним і повноважним послом Грузії у Франції.

Президентки зараз в Естонії, Молдові, Словаччині, Сингапурі, Непалі, Ефіопії, Тринідаді і Тобаго. Очільниці уряду – в Данії, Естонії, Литві, Ісландії, Норвегії, Фінляндії, Сербії, Новій Зеландії, де також є своя генерал-губернаторка.

Саме завдяки рухові жінок за рівні права з чоловіками стало можливим те, що вони спочатку отримали право голосу на виборах, а зрештою, й самі почали обиратися на ключові політичні пости.

Вправа 2. Складіть 5 речень із порівнянням, використовуючи інформацію з тексту. Відповідь запишіть (0,5 бала).

Зразок: Останні 20 років жінок у політиці дедалі більше. – Останні 20 років жінок у політиці більше, ніж раніше.

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть повними реченнями; 0,5 бала):

- 1 На що впливають жінки, коли приходять до влади?
2. Для яких регіонів характерна активна участь жінок у великій політиці?
3. Із чим порівнюють першу леді Філіппін?
4. Яких результатів досягла Фінляндія завдяки оптимальному гендерному співвідношенню в уряді країни?
5. Хто із жінок найдовше очолював свої країни? (назвати ім'я і країну)

6. Завдяки чому стало можливим представництво жінок у великій політиці?

Вправа 4. Складіть анотацію з елементами огляду до тексту «Жінки-президентки та очільниці уряду: якими країнами світу сьогодні керують леді». Відповідь запишіть (1,75 бала).

ТЕМА 1.3 СВІТОВА ПОЛІТИКА: ВЧОРА І СЬОГОДНІ

Вправа 1. Зверніть увагу на текст «Спорт в Україні – перспективи, можливості, смисли», поданий нижче.

Прочитайте назву статті і інформацію про її автора. Ознайомтеся з вихідними даними (де і коли опублікована ця робота). Сформулюйте і запишіть вступну частину анотації.

Вправа 2. Уважно прочитайте 1, 2 і 3 абзаци тексту. Визначте і запишіть тему і проблему, яку автор розглядає в тексті.

Вправа 3. Прочитайте абзаци від 4-го до 9-го. Визначте основну думку, викладену в них. Сформулюйте і запишіть її як тезу, використовуючи відповідні кліше.

Вправа 4. Прочитайте абзаци 10-12. Визначте основну думку, викладену в них. Сформулюйте і запишіть її як тезу, використовуючи відповідні кліше.

Вправа 5. Сформулюйте висновок, якого дійшов автор анотованої статті. Запишіть його, використовуючи кліше, характерні для цієї частини анотації.

Вправа 6. Сформулюйте фразу, яка вказуватиме на те, кому адресована стаття, яку ви щойно опрацьовували.

Вправа 7. Об'єднайте речення, отримані в завданнях 1-6, в один послідовно викладений текст. І ви отримаєте анотацію.

Текст для виконання вправ 1–7

Спорт в Україні – перспективи, можливості, смисли

Дмитро Кочуровський

(за матеріалами Інтернет-видання «ZN.UA», 2017, випуск 17;

URL: https://zn.ua/ukr/internal/sport-v-ukrayiniperspektivi-mozhливosti-smisli-241146_.html)

Чи потрібно взагалі сьогодні говорити про спорт і реформування української спортивної системи? Наскільки це актуально тоді, коли Україна переживає великі політичні й економічні труднощі і веде війну?

На наш погляд, безумовно, потрібно – і, щонайменше, з двох причин. По-перше, спорт – це змагальна діяльність, організована за правилами чесного суперництва. А конкуренція за правилами – основа демократії. І як такий спорт об'єктивно несе в собі потенціал побудови громадянського суспільства, горизонтальних суспільних взаємозв'язків. Тобто того, що необхідне Україні, аби стати європейською державою. А по-друге, реформа спорту потребує мінімальної витрати коштів і часу, порівняно з розв'язанням інших соціальних проблем. І вона може стати моделлю, успішним зразком перетворень, які зроблять нашу країну повноцінним членом європейської спільноти.

Говорячи про спорт, слід розділити спорт вищих досягнень і масовий спорт. Два ці напрями відповідають державним запитам і замовленням – на престиж нації і на здоров'я нації, відповідно.

Престиж нації – це зміцнення авторитету країни на міжнародній арені завдяки успіхам її спортсменів. Це маркер упізнання й позитивної ідентифікації України у світі: яскраві того приклади – Андрій Шевченко, брати Клички та інші герої спорту. Коли українські спортсмени стоять на п'єдесталах великих змагань, коли піднімається наш прапор і звучить наш гімн, ми відчуваємо гордість за свою країну й отримуємо потужний заряд позитивних емоцій та натхнення. Хоча, зрозуміло, спортивні успіхи не повинні декорувати соціальні проблеми й заміняти людям достойне життя, як це відбувається в деяких тоталітарних суспільствах.

Що ж стосується здоров'я нації, то масове залучення людей до занять спортом значно підвищує якість життя в різних аспектах, є засобом досягнення благополуччя.

Фізичне благополуччя: залучення у спортивну діяльність сприятливо позначається на розвитку можливостей організму, підвищенні працездатності та стійкості до навантажень.

Психічне благополуччя: спорт як керований стрес, як чесне суперництво навчає людей відкривати в собі максимальні творчі можливості під впливом конкуренції.

Соціальне і культурне благополуччя: спорт виховує законослухняність, дисципліноване ставлення до свого тіла, розпорядку життя; вчить взаємодіяти з іншими людьми, дружити, конкурувати за правилами, співпрацювати. Спорт стає джерелом радості, спілкування і досвіду. Він відволікає від шкідливих звичок (паління, алкоголь), від надмірного перебування за комп'ютером, дає можливість дітям і дорослим займатися захоплюючою змагальною діяльністю.

Економічний ефект: у країні створюються нові робочі місця, розвивається туризм, росте здорове, творчо активне покоління, що вміє творити й конкурувати за правилами.

Наше завдання – будувати свою країну і робити її зручною для життя. Правильна організація спорту за сучасними стандартами допоможе державі використовувати спорт як унікальний інститут з оздоровлення нації, як модель соціальних відносин відкритого суспільства успішних і щасливих людей.

Для цього насамперед необхідно забезпечити автономію спорту, порушену тоталітарною радянською системою. Держава зобов'язана повернути повноваження управління національним федераціям із видів спорту. Ідеться про організацію, проведення і регулювання правил змагань; комплектування й управління збірними командами; дисциплінарну відповідальність; ведення рекордів; навчання та сертифікацію суддів і тренерів; стандарти функціонування спортивної інфраструктури для проведення змагань і навчально-тренувальної роботи.

Центральною ланкою мають стати спортивні клуби, об'єднані федераціями, причому цей статус мають отримати діючі спортивні школи всіх форм власності.

Перехід у систему відкритого суспільства буде болісним на першому етапі, тому важливо не зволікати з процесом реформи. Для цього необхідні усвідомлене рішення, політична воля та відповідальність людей. Потрібно організувати реформу як проєкт: створити технологію, організувати менеджмент реформи і проєктний офіс, точно сформулювати технічне завдання, забезпечити ресурс та чітку кооперацію з органами законодавчої і виконавчої влади. І тоді, при оптимістичних прогнозах, через два роки ми зможемо побачити результат – платформу для стабільного зростання сфери фізичної культури та спорту в Україні.

Тому ми сьогодні говоримо про спорт і про те, що його треба починати реформувати прямо зараз.

Примітка

Бал нараховується цілісно: за виконання вправ 1–7 (3 бали).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 РЕФЕРУВАННЯ ТЕКСТІВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

ТЕМА 2.1 ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Вправа 1. Прочитайте текст (0,25 бала).

Проблема миру і роззброєння

(за матеріалами сайту;

URL: <https://sites.google.com/site/prolems/problema-miru-irozzbroenna>)

Уже на початку ХХ століття людство зіткнулося з проблемами, що набувають величезного значення для долі людської цивілізації загалом і називаються глобальними.

До глобальних проблем належать такі, які зачіпають життєво важливі інтереси всіх народів та країн світу і які породжені загальними законами існування та розвитку людства. Ідеться передусім про питання війни і миру, економічну відсталість багатьох країн світу, катастрофічне забруднення

навколишнього середовища, повітряного басейну та океанів, вичерпання природних ресурсів, енергетичну, сировинну, продовольчу й демографічну проблеми, поширення цілого ряду нових захворювань (зокрема найнебезпечнішого з них – СНІДу).

Найважливішою глобальною проблемою сучасності є відвернення війни (насамперед ракетно-ядерної), припинення гонки озброєнь і роззброєння. Війна є альтернативою самого людського буття.

За підрахунками істориків упродовж останніх 6 тисяч років мирними, тобто без воєн, були лише 292 роки. У ХХ столітті людство пережило дві страшні світові війни, але навіть після закінчення останньої з них у збройних конфліктах у світі загинуло понад 20 млн людей.

Які ж основні причини воєн? Передусім вони коріняться в антагонізмі класів і держав, рас і націй, релігійних конфесій.

Учені-суспільствознавці пояснюють причини воєн уродженою властивістю людини до насильства, інстинктом руйнування, агресивністю щодо подібних собі.

Світогляд війни і насилля тримається на поділі світу й людей на «наших» і «чужих», на «добрих» і «злих». Ці примітивні підходи, особливо коли вони «майстерно» поширюються засобами масової інформації, формують у суспільній свідомості «образ ворога», від якого до ескалації ворожості і війни – лише один крок.

На сьогоднішній день проблема збереження миру на Землі включає в себе і таке поняття, як тероризм. Якщо донедавна звертання до терору як засобу розв'язання політичних або релігійних проблем було винятковим, надзвичайним явищем, то в наші дні практично щоденні повідомлення про терористичні акти сприймаються як щось неминуче. Терор став органічним складником сучасного життя і набув глобального характеру.

Тероризм (від лат. terror – страх, залякування) – це форма політичного екстремізму, застосування найжорсткіших методів насилля, включаючи фізичне знищення людей, для досягнення певних цілей. Визначити тероризм можна як політику залякування, пригнічення супротивника силовими засобами. Існує три основні види тероризму: політичний, релігійний і кримінальний.

Люди світу прагнуть миру. Будь-яка війна веде до загибелі людей, втрати найціннішого, що є в суспільстві, – людського життя. Усі ми сьогодні бачимо, до яких страхітливих наслідків і трагедій призводять війни – на Близькому Сході, в Афганістані, Нагірному Карабаху, Югославії, Чечні, Україні...

Збереження миру є пріоритетним завданням усіх людей на планеті.

Вправа 2. Випишіть із тексту слова, значення яких ви не знаєте. Скориставшись тлумачним словником, з'ясуйте значення виписаних слів. Слово і його значення запишіть (0,25 бала).

Вправа 3. Визначте тему і проблему статті. Сформулюйте їх, використавши відповідні кліше (0,25 бала).

Вправа 4. Використавши відповідні кліше, сформулюйте висновок (0,25 бала).

Вправа 5. Використавши відповідні кліше, сформулюйте свою оцінку змісту прочитаного (0,25 бала).

Вправа 6. Прочитайте текст (0,25 бала).

Проблеми війни і миру в третьому тисячолітті

(за матеріалами статті Олени Кіндратець,

журнал «Політичний менеджмент», 2010, № 2, с. 119–127,

URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/08/kindratets_problemy.pdf)

Війна як продовження політики іншими засобами залишається реальністю і в XXI столітті. Однак інтерес до цієї проблеми в Україні в останні десятиліття був не дуже великим.

Страх перед зовнішнім світом зник, виникло відчуття безпеки. Очевидно, це відчули не лише «пересічні» громадяни, але й політики молоді української держави.

«Відпочивали» й наші вчені. Але на Заході дослідники не переставали цікавитися проблематикою війни і миру. Перед вченими постає безліч питань, які необхідно розглянути. Як змінився характер війни наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття? Як позначилося послаблення державного суверенітету в епоху глобалізації на здатності держави захищати силою зброї свої інтереси? Чи сприяє досягненню миру і згоди між державами поступове формування єдиної спільноти? Чому держави й нині готуються до війни, незважаючи на всі досягнуті міжнародні угоди й миротворчу діяльність численних міжнародних організацій, зокрема й ООН?

І ще питання: чиї інтереси враховує держава, оголошуючи війну – усього населення країни чи тільки якоїсь його частини? Рішення про початок війни приймають одиниці – політична еліта. Формально народ їх наділив правом ухвалювати такі рішення. Але це за умови, що політики є загальнодержавними лідерами, що владу вони отримали легітимним шляхом. А якщо ні? Адже нелегітимна влада може приймати нелегітимні рішення, які громадяни проте, згідно з законом, змушені виконувати під страхом покарання. За тоталітарного режиму, наприклад, рішення влади не обговорюються, не оцінюються. В атмосфері тотального контролю над громадянами складно визначити, чи є влада легітимною, чи рішення, які вона ухвалює, народ уважає правомірними. Але і в демократичному суспільстві влада часом ухвалює рішення про початок війни, керуючись зовсім іншими мотивами, ніж ті, про які заявляє.

У кожній країні є групи людей (групи тиску), які впливають на формування державної політики з огляду на свої, часом дуже різні, інтереси. Одні групи можуть підштовхувати політиків до оголошення війни (розраховуючи, наприклад, отримати надприбутки від постачання озброєння), інші ж можуть багато втратити від збройних зіткнень держав.

Хоча політики й близькі до них групи інтересів можуть бути зацікавлені у війні, але цього замало, аби війна розпочалася: до неї треба підготувати ще й народ. Часто для цього використовують агресивні настрої в самому суспільстві, які можуть бути наслідком, наприклад, соціальної депривації.

Дещо дивним нині здається намагання деяких політиків Росії залякати свій народ НАТО, адже відомо, що протягом останніх років НАТО і Росія співпрацювали. Політика залякування дозволяє добитися відразу кількох цілей. По-перше, виправдати величезні витрати на фінансування військово-промислового комплексу. По-друге, зовнішня загроза об'єднує народ навколо політичної еліти. По-третє, страх перед зовнішньою небезпекою відвертає увагу від гострих внутрішніх проблем. Нарешті, удаване протистояння Росія-НАТО, враховуючи, що НАТО є об'єднанням найвпливовіших країн світу, сприяє появі почуття гордості за свою державу у громадян.

Перші три цілі можна назвати «універсальними». Політики багатьох країн зовнішню загрозу (реальну чи уявну) використовують для досягнення таких цілей. До досягнення четвертої мети, як правило, прагнуть політики держав, що програли війну або втратили вищі позиції на світовій арені, світове лідерство.

Позиція Росії щодо розширення НАТО на Схід та щодо вступу України до НАТО є продуманою й виправданою з точки зору державних інтересів. Однак деякі заяви російських політиків не можуть не викликати занепокоєння в кожного, хто бажає зберегти добрі відносини між державами. Адже такі заяви можуть спричинити формування якщо не й агресивних щодо України настроїв у російському суспільстві, то безумовно недоброзичливих. Теоретики конфлікту стверджують, що навіть коли одна сторона вбачає в іншій ворога, то може спалахнути конфлікт. Конфлікт, що виникає через непорозуміння, розвивається так само, як і той, що має реальну причину.

Факторами, що сприяють наближенню «вічного миру», є міжнародна співпраця в різних сферах життя, формування світового громадянського суспільства, поширення демократії тощо. Але можна назвати і багато факторів, що породжують серйозні сумніви щодо можливості в найближчому майбутньому досягти стану, який можна назвати «вічним миром»: нерівність у світі – багатство небагатьох країн і бідність багатьох; територіальні претензії (часто зумовлені бажанням контролювати стратегічні ресурси); збільшення населення в деяких країнах і пов'язане з цим зростанням конфліктів через нестачу продовольства та інших ресурсів; бажання панувати на якомога більшій території; імперські уподобання великих країн; геополітичні міркування (раніше держави воювали за вихід до моря, оскільки це давало можливість торгувати без перешкод з іншими державами, сприяло економічному зростанню, а нині вони готові воювати за зони впливу, розширення «життєвого простору»); криза ООН, на яку покладали надії щодо відвернення війн між державами; порушення принципів демократії у світовій політиці; нагромадження в держав великої кількості зброї, існування військово-промислового комплексу, який часом називають державою в державі.

Вправа 7. Випишіть із тексту слова, значення яких ви не знаєте. Скориставшись тлумачним словником, з'ясуйте значення виписаних слів. Слово і його значення запишіть (0,25 бала).

Вправа 8. Визначте тему і проблему статті. Сформулюйте їх, використавши відповідні кліше (0,25 бала).

Вправа 9. Використавши відповідні кліше, сформулюйте висновок (0,25 бала).

Вправа 10. Використавши відповідні кліше, сформулюйте свою оцінку змісту прочитаного (0,25 бала).

Вправа 11. Логічно об'єднайте викладене в текстах «Проблема миру і роззброєння» та «Проблеми війни і миру в третьому тисячолітті». Складіть запитання до об'єднаного тексту (не менше 10). Складені запитання запишіть (1,5 бала).

ТЕМА 2.2 СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Вправа 1. Прочитайте текст.

Техніка майбутнього: гнучкі дисплеї і терабайти інформації

(за матеріалами сайту;

URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24877294.html>)

Нещодавно в Лас-Вегасі завершилася конференція CES, на якій виробники техніки розповідали, чим дивуватимуть людство у найближчі 5 років. Розробники розповідають, що дисплеї стануть іще досконалішими – так само, як і якість звуку, а для відео, створеного в новій роздільній здатності, з'являться нові, ще більшої місткості карти флеш-пам'яті. Наука цього тижня обговорює також протигрипозне щеплення для вагітних та «соціальний ген» у мурах.

Серед презентацій, які викликали бурю оплесків на цьогорічній CES, – виступ керівництва компанії Samsung, яке представило кілька своїх найновіших розробок.

Зокрема мова йшла про процесор Exynos 5 Octa, який компанія має намір використовувати в усіх своїх нових смартфонах. Процесор 8-ядерний, новинка споживає на 70 % менше енергії, ніж попереднє досягнення Samsung – чип Exynos 5 Dual.

Окрім того, розробники представили кілька нових пристроїв, створених з використанням гнучкого дисплею YOUM. «YOUM не просто розширює можливості дисплеїв – він перевертає їх із ніг на голову. Подивіться на один із таких пристроїв – нашій команді вдалося створити дисплей високої роздільної

здатності на екстратонкому пластиків. Тобто ми вже не використовуємо скло. Такий дисплей не розіб'ється і його можна згинати», – зазначив представник компанії Браян Берклі, вигинаючи дисплей нового смартфона в різні боки.

Учасники конференції CES підсумовують, що загалом побутова техніка майбутнього максимально підлаштовуватиметься під свого власника. Наприклад, навушники й динаміки пристосовуватимуться до особливостей слуху людини, вимірюючи, за потреби, характеристики барабанної перетинки.

Лише у смартфонах у найближчі 5 років очікують покращення якості аудіо в 16 разів. Щодо відео, то мобільні пристрої отримають нові екрани надвисокої роздільної здатності, ще більше адаптовані до людського ока.

Очікується, що вже в найближчі роки людство ступить далі технології HFR: вона прогрімала на весь світ із виходом на екрани фільму «Хоббіт», однак уже нині розробники радять заглядати вперед. Якщо для HFR використовують від 48 до 60 кадрів на секунду, то незабаром мова йтиме про технологію в 100 кадрів на секунду.

Відео у фільмах пристосовуватимуть і до телевізорів із роздільною здатністю 4K (що означає 4 тисячі пікселів по горизонталі). Однак такі файли будуть великі за розміром, тож потребуватимуть чимало місця для зберігання.

Розробники в Лас-Вегасі говорили і про те, що пристрої для зберігання інформації стануть значно більшими за обсягом і вміщуватимуть терабайти інформації.

Побільшає навіть «пам'ять» мобільних пристроїв: наприклад, звичною справою стануть 128-гігабайтні планшетики.

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання (відповіді формулюйте як речення з цільовими відношеннями; 0,5 бала):

1. З якою метою у Лас-Вегасі проводили конференцію CES?
2. З якою метою компанія Samsung створила процесор Exynos 5 Octa?
3. З якою метою створюють нові пристрої для зберігання інформації?
4. З якою метою мобільні пристрої отримають нові екрани надвисокої роздільної здатності?
5. З якою метою розробники використовують екстратонкий пластик?

Вправа 3. Висловіть свою думку щодо прочитаного в тексті (2 речення), обов'язково використовуючи відповідні кліше (0,25 бала).

Підказка

Засоби вираження власної думки

У монологічному висловлюванні для мовного оформлення власної думки можна вживати такі кліше:

вважаємо, що...

на наш погляд...

видається вірогідним

вірогідно...

викликає сумнів...

здається, що...

за нашим переконанням...

видається правомірним

ймовірно...

погляди автора, що збігаються з нашими, ...

Наприклад:

Здається, що немає нічого важливішого за родину.

Вважаємо, що треба не тільки зберігати традиції своєї родини, але й примножувати їх.

Викликає сумнів позиція автора щодо збереження сім'ї без взаємної поваги подружжя.

Вірогідно, молодому подружжю треба самим дбати про добробут своєї родини, а не сподіватися на чужу допомогу.

Вправа 4. Складіть речення, у якому будуть названі усі новітні розробки, про які згадували в тексті (0,25 бала).

Вправа 5. Прочитайте текст.

Усвідомлення майбутнього: розумна побутова техніка tcl

(за матеріалами сайту;

URL: <https://vido.com.ua/article/22909/usvidomlennia-maibutnogo-rozumna-pobutovatekhnika-tcl/>)

На виставці CES 2021 TCL з-поміж розмаїття інноваційних продуктів продемонструвала побутову техніку, у якій утілено максимум побажань користувачів, що виводить на новий рівень можливості домашніх помічників.

Новітні інтелектуальні пральні машини TCL серії X10 інтегруються в екосистему розумного будинку за допомогою підключення через додаток TCL Home. Завдяки керуванню через Wi-Fi можна легко налаштувати цикли, обсяг і тривалість прання та працювати з пристроєм із будь-якої точки світу. Програми розроблено так, аби надати користувачеві можливість легко та якісно прати білизну будь-якого типу.

TCL X10 – це машинка і з фронтальним, і з вертикальним завантаженням, що дає змогу прати дитячий одяг та дрібні речі у верхньому блоці, а дорослий одяг та великі речі – у нижньому. Завдяки цьому прання стає більш гігієнічним, контрольованим та якісним. Обидва навантажувачі, оснащені двигуном DD, можуть працювати як окремо, так і одночасно.

Холодильник TCL C470 оснащений LED-дисплеєм 21,5”, що робить керування ним більш легким і цікавим, а перебування на кухні – більш приємним. До системи холодильника одразу завантажені різноманітні медіаресурси, рекомендації, рецепти, дошка для креслення.

Завдяки функції Power Cool процес охолодження напоїв скорочується до п'яти хвилин, а Power Freeze дає змогу за 10 хвилин заморозити м'ясо. Двері C470 вкрито пілозахисним шаром, усередині якого міститься антибактеріальний засіб.

Пральні машини TCL із фронтальним завантаженням, які є в асортименті ERC, оснащено інверторними двигунами, що забезпечують швидкість віджимання на рівні 1 400 обертів на хвилину. До того ж машини мають найвищий клас енергозбереження (A+++).

8 встановлених програм прання дають змогу користувачеві обрати найоптимальніший режим для будь-якого типу білизни. Завдяки зручному LED-дисплею керувати пристроєм легко і приємно, а функції захисту від перегрівання та переливання забезпечують оселі під час використання пральних машинок TCL.

ERC є ексклюзивним дистриб'ютором в Україні великої побутової техніки TCL – одного з найбільших у світі виробників побутової техніки і споживчої електроніки. В асортименті TCL: телевізори, холодильники, мобільні телефони і смартфони, РК-панелі, пральні машини, системи кондиціонування та очищення повітря, роботи-пилососи, техніка для здоров'я. Також ця компанія провадить діяльність у таких напрямках: фінанси, інтернет-додатки, продажі й логістичні послуги, інвестиційний і венчурний капітал.

TCL має майже 40 років досвіду внутрішнього розвитку в Китаї та 20 років успішної глобалізації. Із загальним оборотом понад 100 млрд юанів вона прагне бути світовим лідером у виробництві продуктів та інтернет-послуг, що сприяють кращому розвитку розумного життя та інтернету речей.

Вправа 6. Випишіть із тексту речення, у яких є порівняння (4 речення) (0,25 бала).

Вправа 7. Спираючись на зміст текстів «Техніка майбутнього: гнучкі дисплеї і терабайти інформації» та «Усвідомлення майбутнього: розумна побутова техніка tcl», складіть речення, у яких ви повідомите про описувані винаходи. (4 речення). Речення будуйте, використовуючи засоби для послідовного викладу інформації (0,5 бала).

Підказка

Засоби послідовного викладу інформації

Для увиразнення послідовності викладу інформації в текстах використовують такі конструкції на початку речень.

Врешті (урешті), зрештою <...>.

Далі <...>.

Деякі додаткові зауваги щодо/стосовно Зупинімося на <...>.

Зупинімося докладніше на Наведімо декілька прикладів <...>.

Надалі, в подальшому, згодом <...>.

Наприкінці <...>.

Нарешті, перейдімо до <...>.

Необхідно зупинитися <...>.

Необхідно розглянути <...>.

Основні переваги цього методу полягають у <...>.

Останніми роками, за останні роки <...>.

Перспективи дослідження полягають у/зумовлено <...>.

Перш ніж перейти до <...>, звернімося до <...>.

По-перше (а) по-друге, <...>.

Потім <...>.

*Разом з тим <...>.
Розглянувши <...>, перейдімо до <...>.
Розгляньмо <...>.
Розгляньмо такі випадки, як-от <...>
Спочатку, насамперед, передусім, щонайперше, якнайперше <...>.
Ще раз, знову <...>.*

ТЕМА 2.3 УКРАЇНА: ПОГЛЯД ЗЗОВНІ

Вправа 1. Прочитайте текст (0,25 бала).

Погляд ззовні: Україна очима волонтерки зі Словаччини
(за матеріалами інформаційного порталу «Інститут “Республіка”»;
URL: <https://inrepublica.org.ua/novyny/poglyad-zzovni-ukrayina-ochyma-volonterky-zislovachchyny.html>)

Міжнародні обміни стали популярними останніми роками. Вони корисні з погляду отримання інформації, знайомства з країнами та насиченні враженнями. Вони дають можливість волонтерам навчатися новому, а приймаючій стороні – побачити різницю у підходах до роботи. Дев'ять місяців Вероніка Лейтманова зі Словаччини працювала волонтеркою в Інституті «Республіка».

Ця історія не лише про її враження від перебування в Україні. Це можливість краще зрозуміти зміст самого волонтерства та його відмінності в різних країнах.

Поїхали!

– *Вероніко, розкажіть, будь ласка, звідки Ви до нас приїхали?*

– Я приїхала до України зі Словаччини в листопаді 2018 року. Між організацією, у якій я працюю, «ADRA» (Словаччина) та Інститутом «Республіка» діє програма «Global Development Education». «ADRA» делегує своїх волонтерів до різних країн. Я вирішила поїхати до України і не помилилася у своєму виборі.

– *Як Ви дізналися про стажування в Україні та чому вирішили подати заявку?*

– У липні 2018 року я закінчувала навчатися в Абердинському університеті та почала шукати роботу. Я прочитала про стажування в інтернеті та подумала, що це гарний старт для моєї кар'єри. До того ж, з Києва до Словаччини можна дістатися літаком за 1,5 години. Це важливо, бо я хочу частіше бувати вдома.

– *Чи складно було потрапити на стажування? Які вимоги були до аплікантів?*

– Я б не сказала, що це було важко. Кількість заявників була невеликою. Україна, на жаль, не приваблива для словаків. Учасників/ць таких обмінів більше цікавлять країни, що далеко від нас та відрізняються культурною,

релігійною та гуманітарною сферами. Громадяни Словаччини також відчують на собі несправедливу політичну та економічну системи, які є нездоровими, як і в Україні. Тому, я не звинувачую «нас» за бажання досліджувати світ далеко від дому. Однак мало хто знає, що надихаючий досвід можна знайти поряд, в Україні.

– *Це Ваше перше закордоне стажування?*

– Ні. Я народилася та закінчила середню школу в Словаччині. Потім навчалася закордоном. Я отримала ступінь бакалавра з «Європейських студій» у Гаазькому університеті прикладних наук (Нідерланди). Також, я здобула ступінь магістра зі «Стратегічних досліджень та енергетичної безпеки» в університеті Абердіна (Шотландія). Я жила в Австралії, Англії, Нідерландах, Філіппінах, Шотландії, Швейцарії, Ірландії. Тепер життя привело мене до України.

– *Тобто, Ви зараз продовжуєте навчатися?*

– Ні. Я вже не студентка. Однак я звикла постійно отримувати нову інформацію. Такий підхід змусив мене стати «залежною» в пошуку додаткової освіти. Це дає можливість поглиблювати знання у сфері моїх інтересів.

– *Розкажіть детальніше про стажування. Якими були Ваші обов'язки?*

– Мій досвід волонтерства відрізняється від досвіду інших волонтерів з «ADRA». Вони надавали допомогу людям, які живуть на межі бідності. Тому результати їхньої роботи дуже відчутні для громад, у яких вони перебувають. Моя діяльність була зосереджена на глобальному розвитку освіти та менше пов'язана зі безпосереднім спілкуванням з людьми. Я більше працювала в офісі, допомагала з перекладами та підготовкою документів для проєктних пропозицій. Я долучалася до активностей та відвідувала справжні публічні акції та працювала в міжнародному проєкті, який стосувався громадянського суспільства. Моїм завданням було допомагати тренерам і партнерським організаціям під час проведення тренінгів у Дніпрі та Запоріжжі. Завдяки цьому проєкту я відкрила для себе нові міста України.

– *Ваших знань вистачало для виконання завдань?*

– Мої завдання не були складними. Іноді виникали труднощі через мовний бар'єр, адже мої знання з української та російської мов не ідеальні. Однак мої колеги гарно розмовляють англійською. Керівниця Інституту «Республіка» Олександра Гліжинська завжди заохочувала нас продовжувати розвивати свої вміння, навіть ті, які безпосередньо не стосуються нашої роботи. Я так і робила!

– *Після стількох стажувань в інших країнах, чи знайшли Ви для себе щось нове в Україні?*

– Досвід роботи в Інституті «Республіка» дав мені можливість поглянути на проблеми, які я раніше не помічала. До прикладу, питання антикорупції та антикризового управління. Саме моє перебування в Україні змусило мене усвідомити актуальність цих питань. Я перекладала багато статей на тему корупції, ультраправих груп, інформаційної гігієни, виборчого кодексу в Україні, моніторингу подій. Раніше я не звертала уваги на «моніторинг

подій». Працюючи зі звітами, я зрозуміла, як важливо відстежувати рішення влади та реагувати на них. Крім того, я стала свідком подій, за якими спостерігав увесь світ: початок і закінчення воєнного стану, обрання нового президента та парламенту. Ці події дали мені можливість зрозуміти роль Інституту «Республіка» у здійсненні демократичних змін в Україні. Незважаючи на мій значний попередній досвід, я відкрила для себе багато нового за ці 9 місяців.

– *До яких заходів Ви долучалися?*

– Моє перше відрядження було до Львова та Ужгорода, де відбувалися громадські консультації із лікарями. Більшість учасників були дуже вдячні, що «хтось» із Києва знайшов час і приїхав до них, щоб розповісти про нововведення та зміни. Це дуже складна робота, і я бачу необхідність проводити подібні заходи в регіонах. Найбільше мені запам'яталася акція до Дня Конституції України, яку наша команда провела на Майдані Незалежності. Ми поспілкувалися приблизно зі 100 громадянами та нагадали їм, що не потрібно вірити всьому, що кажуть політики, особливо під час виборів. Потрібно знати їхні обов'язки й аналізувати програми, перш ніж обирати депутата, який представлятиме всю країну! Цей захід став моїм улюбленим, бо я рідко бачу таку взаємодію між громадськими організаціями та громадянами.

– *Які у вас інтереси поза професійною діяльністю? Чим Ви захоплюєтеся?*

– Мої захоплення досить складно визначити. Я часто змінювала своє місце проживання за останніх 8 років. Відповідно, мені складніше планувати своє життя у довгій перспективі. Однак постійні зміни дали мені можливість знайти свій шлях. Я малюю детальні картини та вивчаю мови і не прагну досягнути досконалості в цьому. Це робить мене щасливою. Я зрозуміла, що мені не потрібно занадто ділитися інформацією у Фейсбуці. Я насолоджуюся життям не збираючи «лайків» у соцмережах. Проте я маю багато цікавих фото про Україну. Думаю, що їх варто опублікувати.

– *У Вас значний досвід роботи у громадському секторі в себе вдома. Які Ви помітили відмінності в роботі громадських організацій в Україні та Словаччині?*

– Громадські ініціативи в Словаччині останніми роками значно посилюються. Люди почали бути менш байдужими. Вони набралися мужності, а нам саме цього не вистачає. У нас є соціальні проблеми. Однак найбільше ми бажаємо змінити політичну систему. До прикладу, минулого року вбивство журналіста вивело тисячі людей на протест у столиці. Ще одна важлива ініціатива: «Ми – ліс», про припинення незаконного вирубування лісів. Вона не популярна серед наших політиків. Але дедалі більше людей усвідомлюють її важливість. Але ми не переживали таких серйозних насильницьких протестів, через які пройшов Київ. Наш підхід має «тихий» характер. Ми маємо різні головні проблеми. Я вважаю, що жодна з країн ще не знайшла «правильного» способу розв'язання власних національних проблем.

– *Опишіть особливості інших закордонних стажувань, у яких Ви брали участь?*

– Коли я навчалася в Нідерландах, ми проходили обов'язкове 6-місячне стажування. Мені пощастило отримати пропозицію з Маніли (Філіппіни), де я була 5 місяців. Я працювала інтерном в організації «Earthquakes and Megacities Initiative», орієнтованій на управління ризиками стихійних лих на Філіппінах. Організація планує сценарії надзвичайних ситуацій: вони не діють за принципом «якщо це повториться», а думають «коли це повториться». Після цього я повернулася до Гааги на навчання і паралельно працювала у громадській організації «FONDEMA». Її діяльність спрямована на покращення обізнаності про культурну спадщину в Середземноморському регіоні. Ми організовували заходи та виставки, де запрошені обговорювали стан матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, її збереження. Це стажування не було обов'язковим. Однак я хотіла вкласти свій час та енергію в щось значуще. Я допомагала організовувати події, які навчали людей, інформували їх щодо культурної спадщини та кризи біженців. Подібні події зближують людей, дають можливість обговорити все, що відбувається навколо них.

– *Чи знайшли Ви для себе щось особливе в Україні?*

– Особливим для мене є відкриті ринки, де люди продають фрукти та овочі. Я люблю свіжу та здорову їжу. Проходячи кожного разу повз ринок біля метро Лук'янівська, я щось купую, щоб підтримати цих продавців. Я подружилася з однією доброзичливою бабусею, яка вручала мені невеликий подарунок після кожної покупки. Це вразило мене, і я почала ще більше насолоджуватися покупками їжі. У Словаччині таких ринків немає. Окрім цього, є ще одне особливе місце. Це мій балкон на 10 поверсі. Під балконом, у саду живе прекрасний павич. Цей «хлопець» досить шумний і з місцевим півнем вони створюють хороший музичний гурт. Мені знадобився час, щоб звикнути до них. Але зараз вони є символом нашого дому. Це надзвичайний приклад, бо я ніколи не бачила павича посеред столиці, який мирно живе під десятками балконів.

– *Я так розумію Ви вперше в Україні?*

– Так. Це моя перша поїздка сюди.

– *Чи збігаються Ваші враження про Україну з тим, що Ви чули раніше?*

– Мої враження були позитивними ще до мого приїзду сюди. Мій друг у цей час жив у Києві і розповідав, що це динамічне, захопливе і красиве місто. Я погоджуюся з ним. Мені подобається тут жити. Звичайно, у деяких районах пошкоджені тротуари та дороги, майже на кожній вулиці є сміття. Є проблема з паркуванням і в багатьох установах переважає бюрократія. Але це глобальні проблеми. Вони не впливають на моє ставлення. Я також зі Східної Європи, і я розумію, що Україна переживає певну трансформацію.

– *Усе ж таки, чи мали Ви стереотипи стосовно України та українців до приїзду?*

– Загальні судження у Словаччині про Україну, на жаль, не дуже позитивні. Я, як і інші словаки, не планувала відвідувати Україну. Ми не повністю довіряємо українській продукції чи українцям, які перетинають кордон, із міркувань безпеки. Однак я думаю, що це лише образ, який ми вивчали в школах і він пов'язаний зі сприйняттям колишнього Радянського Союзу. Я визнаю, що в мене теж був подібний образ. Я рада, що завдяки особистому досвіду він змінився. Київ став моїм домом і я ділюся позитивними враженнями про Україну.

– *Чи не боялися Ви їхати до нас, адже на Сході нашої країни йде війна?*

– Я не боялася їхати в Україну. Я знала про ситуацію, яка відбувається з 2014 року, але це мені не заважало. Україна займає унікальне місце в моєму серці і в моєму житті. Війна багато в чому вплинула на цю землю, але українці залишаються оптимістичними щодо повернення своїх територій. Я бачу багато розуміння з боку моєї батьківщини і я цим пишаюся. Я зустріла унікальних людей, які розповідали мені про свої перспективи, страхи, мрії, і саме тому я відчуваю дуже сильний зв'язок з Україною. Я ціную мирні та ненасильницькі рішення і мрії людей жити в країні, де війна – частина минулого. Це я бачу в українцях. І я вдячна за те, що можу називати Україну своїм домом.

– *Що Ви будете розповідати своїм друзям про Київ та Україну?*

– У Києві для мене велика кількість пам'ятних місць. Я кілька разів обходила Київ пішки. Тут чудова архітектура! Мої очі часто губляться на невідомих будівлях. Ми щодня проходимо повз них, не помічаючи прекрасних деталей, шрамів, підписів, їхнього власного характеру. Я помітила, що багато старих, історичних будівель напівзруйновані. Я знаю, що обслуговування потребує грошей, але це такий цінний фрагмент історії, про який потрібно дбати, поки його ще можна зберегти. Мені подобається те, що українці є справжніми патріотами. Вони демонструють українські прапори на вулицях, у вікнах або носять аксесуари з українським прапором. Це те, що я рідко бачу у Словаччині. Мені дуже подобається бачити на українцях такий знак гордості. Кілька моїх друзів вже відвідували Київ і це місто залишило в них гарне враження. Ми побували на Майдані, оскільки це ікона революцій. Це місце має неповторний дух. Це безпечна і незайнята площа сьогодні, але ми не повинні забувати важке минуле, яке вона пережила. Ми завжди пригортаємо українським «борщем». Я могла би їсти його щодня. Я завжди буду шукати українську кухню, коли знову житиму закордоном. Загалом, я обов'язково розповім про смачну їжу, дуже добрих людей, прекрасну архітектуру, складну історію України та її нестабільну політичну ситуацію. Що стосується того, що можна побачити в цьому місті, то я б рекомендувала відвідати всі туристичні місця. Щоб побачити справжню красу необхідно перейти місто пішки.

– *Які інші міста України Вам сподобалися?*

– У квітні цього року я відвідала Львів та Ужгород. Нам пощастило і сонячна погода супроводжувала нас під час нашої подорожі. Це одна з причин, чому я закохалася у Львів. Прекрасна архітектура, вузькі вулички, невеликі кафетерії, співи вуличних музикантів – усе це поєднувалося так добре,

що я хочу повернутися туди, як тільки зможу. Через два місяці я відвідала Дніпро. Це місто теж приваблює. Мені дуже сподобалася прогулянка по берегу річки. А вже завтра я відвідаю Одесу.

– Після перебування в Україні чи змінилася Ваша думка щодо привабливості України для європейської (словацької) молоді?

– Після того, як я поїду з України, я буду ділитися гарним образом України з усіма. Авіаквитки з Братислави/Відня/Кракова досить дешеві, а словакам не потрібна віза до 90 днів із дня в'їзду. Це прекрасна можливість відкрити іншу країну, яка розташована недалеко. Вона вартує витраченого часу і грошей. Київ дуже сучасне місто. У ньому є все необхідне і він пропонує багато можливостей. Чесно кажучи, я переконана, що Київ може запропонувати більше, ніж Братислава. Тому я думаю, що в Україні було б чудово навчатися, стажуватися чи працювати в міжнародній організації. Я переконана, що навіть після першої короткої поїздки кожен відвідувач змінить свою думку про Україну.

Я вважаю, що Україна має великий потенціал довести собі та іншим, що це сильна країна з неймовірними людьми та чудовою культурою!

– Чи думали Ви над тим, що будете робити після стажування в Україні?

– У серпні 2019 року завершиться моє перебування в Інституті «Республіка» та в Україні. Я сподіваюся отримати роботу в одній з організацій, яка працює у сфері ядерного роззброєння. У цю галузь досить складно потрапити, але я оптимістично налаштована та не збираюся здаватися!

– На завершення нашої розмови, як би Ви описали Україну одним реченням.

– Це країна, яка кидає виклик особистостям, котрі спрагли до влади та бажають відновити справедливість.

Вправа 2. Прочитайте текст (0,25 бала).

Головні події 2021 року в Україні та світі

Марія Педоренко

(за матеріалами інформаційного порталу «Заборона»;

URL: <https://zaborona.com/golovni-podiyi-roku-shho-mynaye-v-ukrayini-ta-svitisubyektyvnyj-vybir-zaborony/>)

Другий рік пандемії, друга за рік загроза вторгнення Росії в Україну, гучні арешти та відставки, знакові судові вироки, перемоги, втрати та довгоочікувані повернення – таким нам запам'ятається рік, що минає. Які новини гриміли у світі та що найактивніше обговорювали в Україні? Заборона підбиває подієві підсумки року і коротко розповідає про суб'єктивно головні історії, що трапилися 2021-го.

Україна

Закон про мову у сфері послуг. 16 січня набула чинності стаття 30 мовного закону, яка регламентує надання послуг українською мовою як онлайн, так і офлайн. За порушення норм закону в разі скарги від споживача

спочатку можна отримати попередження. Повторні порушення вже каратимуться штрафом: від 5100 до 6800 гривень. Виписати його може мовний омбудсмен чи його представник.

Заборона роботи ZIK, «112 Україна» та NewsOne. Усі три канали пішли з ефіру невдовзі після того, як Володимир Зеленський підписав указ РНБО про санкції проти депутата від ОПЗЖ Тараса Козака. Підставою для санкцій стало постачання вугілля з окупованих територій. ZIK, «112 Україна» та NewsOne входять до складу медіахолдингу «Новини», який Козак створив кілька років тому. Заборона мовлення каналів діятиме найближчі 5 років.

Старт масової вакцинації. Першу вакцину проти COVID-19 в Україну доставили 24 лютого. За наступні 10 місяців обидві дози отримали майже 13,4 мільйона українців. Поки що це один із найнижчих показників у Європі. Вищий показник потрібен і для старту ревакцинації в Україні.

Успіхи на Олімпіаді та Паралімпіаді. Літні Олімпійські ігри в Токіо принесли Україні 19 медалей: 12 бронзових, 6 срібних та 1 золоту. Золото Україна здобула у греко-римській боротьбі – призером став народний депутат Жан Беленюк. За кілька тижнів уже на Паралімпійських іграх збірна України виграла 98 медалей, 24 з яких – золоті.

Загроза військового вторгнення РФ. Наприкінці жовтня підконтрольні Росії сили на Донбасі відкрили вогонь по українських військових, а незабаром стало відомо, що РФ накопичує війська на кордоні з Україною – їх уже понад 100 тисяч. Востаннє подібне відбувалося навесні 2021 року, тоді Зеленський називав цифру у 75 тисяч російських військових. Проте скупчення військ пояснили навчаннями. Наразі йдеться про можливе вторгнення в Україну, озвучують приблизні дати та план нападу. Однак Росія все заперечує і, навпаки, вказує на активність НАТО біля російських кордонів.

«Скіфське золото» – Україні. Колекція, зібрана з музеїв Криму, Одеси та Києва, вирушила на виставку до Європи за пів року до анексії півострова. Після чого постало питання – куди повертати експонати? За підсумком шестирічного процесу апеляційний суд Амстердама ухвалив рішення повернути експонати виставки «Крим. Золотий острів у Чорному морі» в Україну. Проте не факт, що це кінець історії – кримські музеї мають право звернутися до Верховного суду Гааги.

Заборона пластикових пакетів. Україна приєдналася до списку країн, що обмежують використання пластику. З 10 грудня, згідно з відповідним законом, з магазинів, супермаркетів, аптек мають зникнути безкоштовні пакети. Розповсюджувати їх можна буде лише за плату, а мінімальну ціну встановить Кабмін. За недотримання закону передбачений штраф – від 8,5 до 17 тисяч гривень. А за повторне порушення заборони – вже від 17 до 34 тисяч гривень.

Світ

Байден – новий президент США. За найстарішого президента США проголосували рекордні 81,3 мільйона людей. Його інавгурації 20 січня передував штурм Капітолія, коли група прихильників Дональда Трампа

захопила будівлю Конгресу з метою зміни результатів виборів. Жертвами штурму тоді стали 5 людей.

Путін обнулив свої президентські терміни. 5 квітня кремлівський лідер підписав поправки до закону «Про вибори президента Російської Федерації», які, зокрема, дають йому можливість обиратися ще двічі – у 2024-му та 2030 роках. На той момент йому буде 72 та 78 років відповідно.

Тріумф італійців на Євробаченні. Ще на початку року про них знали, мабуть, лише в Італії, але після фіналу Євробачення про Maneskin без перебільшень заговорив увесь світ. Безперечний хіт Zitti e Buoni («Заткнися і поведься чемно») приніс італійцям на пісенному конкурсі максимум голосів від глядачів, а згодом – солдат європейського туру, премію MTV, колаборацію з Gucci, Disney.

Росія вийшла з Договору про відкрите небо. Закон про денонсацію Путін підписав 7 червня. Торік із договору вийшли США, пояснюючи своє рішення постійними порушеннями з боку Росії. Кремль натомість усе заперечував і звинувачував у порушеннях Вашингтон. На сьогодні учасниками договору все ще залишаються 35 країн, зокрема Україна.

22,5 роки для винуватця смерті Джорджа Флойда. Суд Міннеаполіса визнав експоліцейського Дерека Шовіна винним у вбивстві афроамериканця Джорджа Флойда. Той помер у лікарні після того, як під час затримання Шовін протягом 9 хвилин душив його коліном. Відео з останніми хвилинами життя Флойда стало вірусним, а його слова «Я не можу дихати» – одним із символів протестного руху Black Lives Matter.

Афганістан – гаряча точка. Після 20 років під контролем американських військ Афганістан перейшов до рук «Талібану». У серпні 2021 року таліби стрімко захопили владу в країні, проголосивши створення Ісламського Емірату Афганістан. На тлі цього в країні розпочалася масова евакуація людей, яку Україна провалила. В Афганістані досі залишаються десятки українських громадян, які шукають нагоди залишити країну самотужки.

Невтішні висновки звіту ООН про зміни клімату. Упродовж найближчих 20 років кліматична система Землі зміниться повністю. Аномальні дощі та спека, посухи і танення льодовиків – лише частина того, що чекає на жителів планети найближчими роками. В ООН закликають усі країни боротися з цією ситуацією та приєднатися до коаліції «нульових викидів».

Нобелівська премія миру – журналістам. Головний редактор російської «Нової газети» Дмитро Муратов і філіппіно-американська журналістка Марія Ресса, яка очолює онлайн-медіа Rappler, стали лауреатами Нобелівської премії миру з формулюванням: «За зусилля щодо захисту свободи слова, яка є необхідною умовою демократії та міцного миру». Муратов завершив свою промову на врученні премії словами: «Я хочу, щоб журналісти помирили старими».

Гендерно нейтральний паспорт у США. Перший документ із маркером «Х» у графі про стать дістався інтерсекс-персоні Дані Ззим. 63-річний ветеран ідентифікують себе як небінарну особу і використовують щодо себе займенник

«вони». Ззим намагалися через суд отримати паспорт із гендерно нейтральною позначкою ще з 2015 року. А вже наступного року такий документ зможе отримати будь-який заявник.

Міграційна криза на кордоні з Білоруссю. Арешт Протасевича спровокував потік санкцій проти Білорусі. У відповідь на це влада країни послабила контроль на кордоні, після чого кількість нелегальних спроб потрапити з Білорусі до ЄС з боку мігрантів із Близького Сходу суттєво збільшилася. Уже у листопаді ситуація досягла межі: мігранти намагалися прорватися до Польщі, прикордонники стримували їх силою. Тисячі біженців продовжують залишатися на кордоні й досі.

АВВА випустила новий альбом уперше за 40 років. Легендарні шведи повернулися, щоб гарно піти. Разом із виходом дев'ятого студійного альбому Voyage АВВА анонсували концертну резиденцію в Лондоні, де на спеціальній «АББА-арені» виступатимуть анімовані аватари Анні-Фрід, Бенні, Бйорна та Агнети. Що? Так!

Брітні нарешті вільна. Останні 13 років поп-діва Брітні Спірс провела у статусі недієздатної особи. Її життя повністю контролював батько Джеймі Спірс, а сама Брітні не могла розпоряджатися власними грошима, соцмережами та навіть маткою. Проте завдяки руху #FreeBritney співачці вдалося повернути себе: попереду – нова музика і весілля з бойфрендом Семом Асгарі.

Нові штами COVID-19. За два роки від початку пандемії коронавірус мутував неодноразово. Останній на сьогодні штам – «Омікрон» – за даними ВООЗ, менш небезпечний, ніж «Дельта», проте поширюється в рази швидше і вважається заразнішим.

Прощання з Ангелою Меркель. Канцлерка Німеччини залишила свою посаду після 16 років при владі. Ішла Меркель із музикою – зокрема, під пісню культової німецької панк-рок-співачки Ніни Гаген. Новим канцлером Німеччини став соціал-демократ Олаф Шольц.

Гучні реюніони та кіноповернення. Пандемія принесла нам моду на реюніони, проте 2021-го вони вийшли за межі відеоконференцій у Zoom. Стримінговий сервіс HBO Max випустив спецепізод культового серіалу «Друзі» й анонсував возз'єднання акторів із франшизи про Гаррі Поттера – якраз до 20-річчя з виходу першого фільму про юного чарівника. Більше того – на великі й ТБ-екрани повернулася «Матриця» та «Секс у великому місті».

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть; 0,5 бала):

1. Визначте тему першої статті.
2. Визначте тему другої статті.
3. З'ясуйте, що спільного в темах двох статей.
4. З'ясуйте, чим відрізняються теми цих статей.
5. Чи використовують автори ілюстративний матеріал для покращення викладу?
6. Які бібліографічні джерела використали дослідники?

Вправа 4. Сформулюйте фрази, які будуть відповідати структурній частині реферату-огляду – вступ (1 бал).

Вправа 5. Сформулюйте фрази, які будуть відповідати структурній частині реферату-огляду – висновок (1 бал).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 НАУКА І СУСПІЛЬСТВО

ТЕМА 3.1 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Вправа 1. Прочитайте текст (0,25 бала).

П'ять таємниць мозку

(за матеріалами BBC NEWS Україна, 26 грудня 2013р.;

URL: https://www.bbc.com/ukrainian/science/2013/12/131226_mysteries_brain_ko)

Багато століть мозок був суцільною таємницею. Тільки наприкінці ХХ століття вчені почали розкривати його секрети. Останніми роками завдяки потужним комп'ютерам і новітнім технологіям були зроблені подальші вагомі відкриття. Проте в роботі цього органа досі залишається багато незрозумілого. Ось п'ять важливих напрямів досліджень, які намагаються розкрити останні таємниці мозку.

1. Як лікуватися?

Коли ми мислимо, розмовляємо, мріємо і навіть любимо – за все це відповідає сіра речовина. Але ж наш мозок «різнокольоровий». Біла речовина теж важлива. Дослідження такої хвороби, як деменція здебільшого зосереджувалися навколо очевидного зловмисника – сплетінь бета-амілоїду і тау-білка, що утворюються в сірій речовині.

Однак британський учений д-р Аттікус Гейнсворт стверджує, що не менш вагому роль може відігравати біла речовина, зокрема її кровопостачання.

Колір цієї речовини зумовлений білою жирною оболонкою, яка вкриває аксони – відгалужені частини нервових клітин, що забезпечують зв'язок між ними.

Для своїх досліджень д-р Гейнсворт використовує донорські банки мозкових тканин в Оксфорді та Шеффілді. Він аналізує наявність у білій речовині потенційних причин хвороби, наприклад, кровоносних судин, які протікають.

«У деяких випадках збереглися результати магнітно-резонансної або комп'ютерної томографії. Ця інформація може підказати, чи були ознаки хвороби в білій речовині та що могло спричинити цю хворобу», – каже д-р Гейнсворт.

Якщо уражені судини білої речовини і справді відіграють ключову роль у розвитку деменції, може відкритися перспективний напрям для розроблення нових медикаментозних схем лікування.

2. Як зробити нас усіх геніями?

Щоб активізувати ресурси свого розуму, люди зазвичай уживають кофеїн. Але не виключено, що незабаром у наш побут увійдуть спеціальні пігулки, які допоможуть отримувати найвищі бали на іспитах.

Нейробіолог Барбара Сагакян із Кембриджського університету вивчає препарати ноотропної дії – ліки, що роблять нас розумнішими. Вона не тільки досліджує їхній вплив на роботу хірургів або пілотів, а й вивчає питання, чи можуть вони покращити, скажімо, наші підприємницькі здібності.

Утім, застерігає пані Сагакян, наразі немає даних про те, як їхнє вживання може позначитися на нас через тривалий час. Суспільство не має стояти осторонь від питань, пов'язаних із цим.

На її думку, слід також обговорити наукові та етичні аспекти обігу препаратів, що сприяють викиду таких гормонів мозку, як дофамін і норадреналін (з ними пов'язане відчуття насолоди, а також мобілізація організму в умовах стресу). Можливо, варто запровадити тести на приймання таких препаратів перед іспитами.

Д-р Сагакян додає: «Я часто розпитую своїх студентів, чи знають вони подібні препарати, і багато хто зізнається, що приймає їх для навчання, особливо перед іспитами. Це обурює їхніх одногрупників, які вважають, що це нечесно».

3. Як приборкати свою підсвідомість?

Люди завжди хочуть бути на висоті: наприклад, коли грають на музичному інструменті або знешкоджують бомби. Наука показує, що в цих справах нам допоможе приборкання підсвідомості.

Усім відомо, що, багаторазово програючи складні музичні уривки, музиканти краще їх запам'ятовують.

Але віолончелістка Таня Лісбоа – за сумісництвом дослідник Центру акторської науки при Лондонському королівському музичному коледжі – стверджує, що також корисно переміщати складні уривки зі свідомості у підсвідомість (тобто у відповідні ділянки мозку).

Після багатогодинних репетицій уміння грати ту чи ту композицію відкладається у мозочку – ділянці у задній частині мозку.

Нейробіолог, професор Аніл Сет з Університету Сассексу, пояснює: «У ньому більше мозкових клітин, ніж у решті мозку. Він сприяє розвиткові спонтанних рухів. Коли мелодія нова чи складна, зусилля з її опанування зосереджуються у зонах кори, а потім передаються до мозочка, якому добре вдається відтворювати спонтанну поведінку підсвідомо, на вимогу».

На перший погляд, між музикою та обороною мало спільного, але підсвідомість також може допомогти у виявленні потенційних загроз, від підозрілих осіб у натовпі до саморобних вибухових пристроїв.

Підсвідомість зазвичай дуже вправно фіксує закономірності та помічає все, що з них вибивається, утримуючи це на межі підсвідомого і свідомого. Цю навичку досліджує Пол Сайда з Колумбійського університету (м. Нью-Йорк).

«За секунду переді мною може промайнути десять зорових образів – і якщо в одному з них буде щось незвичайне, це фактично змусить мене переорієнтувати мозок на цей образ. При цьому я не повністю усвідомлюватиму, що саме я побачив», – каже він.

Поки піддослідний розглядає образи, дослідники заміряють його мозкову активність, щоб потім дізнатися, які з них викликали особливу реакцію.

4. Навіщо нам сни?

Лише 60 років тому чиказькі вчені вперше помітили «фазу швидкого руху очима» (або просто «швидкого сну»), яку ми тепер пов'язуємо зі сновидіннями.

Проте людське захоплення снами можна прослідкувати щонайменше на 5 тисяч років назад. Зокрема у давній Месопотамії вважали, що під час сну душа полишає тіло і відвідує омріяні місця.

Фаза швидкого сну, яка настає приблизно кожні півтори години, починається з сигналів від основи мозку, які врешті-решт досягають кори – зовнішнього шару мозку, відповідального за мислення і засвоєння інформації.

Ці нервові імпульси також посилаються до спинного мозку, спричиняючи тимчасове знерухомлення кінцівок.

Професор Роберт Стікголд із Відділення сну та пізнання Медичного центру Бет-Ізраел Діконесс (Бостон) стверджує, що сни необхідні для обробки спогадів. Він попросив учасників своїх дослідів пограти в тетрис, а потім зібрав їхні розповіді про те, як у своїх снах вони плавали поміж геометричними фігурами.

Пан Стікголд захоплюється японськими томографічними дослідженнями, під час яких науковці «читають» сни піддослідних у ході магнітно-резонансної томографії. Проте, за його словами, важко змусити людей спати в шумному дорогому апараті. Чого він чекає від майбутнього? «Хотів би побачити дослідження, котре виявило би правила, за якими можна конструювати сни – а також усе, що пов'язане з ширшою проблемою обробки спогадів під час сну».

Ще одна поки що недоступна мета: навчитися бачити лише радісні сни і позбутися поганих, особливо жахів.

5. Як угамувати біль?

Нестерпний хронічний біль – це одна з найскладніших проблем для медицини. Незадоволені традиційними рішеннями, такими, як знеболювальні препарати, хірурги наразі випробовують свою теорію про те, що жадане полегшення можна викликати через стимуляцію мозку на глибинному рівні.

Це нейрохірургічний метод, що передбачає встановлення електродів, які б сягали ділянок у глибині мозку. Спеціальний стимулятор, вживлений під ключицю пацієнта, задає ритм стимуляції потрібних ділянок.

Одним із перших, хто почав застосовувати цей метод, став професор Тіпу Азіз з лікарні Джона Редкліффа в Оксфорді.

Глибинну стимуляцію мозку вже застосовували у лікуванні хвороби Паркінсона та депресії, а нині випробовують як метод терапії obsесивно-компульсивного розладу та хронічних болів.

Пацієнт пана Азіза на ім'я Клайв майже десять років страждав від жахливого болю після того, як йому видалили один із шийних міжхребцевих дисків. «Іноді, якби мав сокиру, то, думаю, відрубав би собі руку, якби це позбавило мене болю», – каже він.

Лікарі пояснили йому, що його мозок неправильно сприймає сигнали, які надходять від руки, і що електроди йому допоможуть. У випадку Клайва, стимуляції потребувала передня поясна кора мозку.

Клайв – один із 70 % щасливців, яким така операція принесла полегшення. «Так прекрасно більше не мучитись! З моїм новим імплантатом я можу довше сидіти, довше гуляти – все стало легше», – розповідає пацієнт.

Професор Азіз допомагає хворим. Однак він чітко усвідомлює, які складні етичні питання постануть, якщо хтось захоче поширити використання його методу на інші випадки.

«Наприклад, за допомогою електродів можна покращити пам'ять. А можна вживити їх так, що люди стануть байдужі до небезпеки, – створити ідеальних воїнів», – застерігає вчений.

Вправа 2. Випишіть із тексту усі незрозумілі для вас слова і з'ясуйте їхнє значення за тлумачним словником (URL: <http://sum.in.ua/>). Слова і з'ясовані значення запишіть (0,5 бала).

Вправа 3. Випишіть із тексту дієслова руху. З'ясуйте, до якої групи вони належать: односпрямований рух чи різноспрямований рух (0,5 бала).

Вправа 4. Складіть питальний план за змістом прочитаного тексту (0,5 бала).

Вправа 5. Сформулюйте відповіді на свої запитання так, щоб ви отримали зв'язне монологічне висловлювання. Запишіть отриманий текст (1,25 бала).

Вправа 6. Виконайте тести (1 бал).

1. У реченні *Я ... до викладача і запитав, коли буде наступне заняття* на місці пропуску треба вставити дієслово:

- а) підійшов;
- б) прийшов;
- в) зайшов.

2. У реченні *Віктор ... у кімнату і привітався з усіма присутніми* на місці пропуску треба вставити дієслово:

- а) підійшов;
- б) вийшов;

в) увійшов.

3. У реченні *Хасан ... усі аудиторії, але декана не знайшов* на місці пропуску треба вставити дієслово:

а) обійшов;

б) перейшов;

в) пройшов.

4. У реченні *Скажіть, будь ласка, де пошта? – Вам треба ... вулицю* необхідно вставити дієслово:

а) перейти;

б) підійти;

в) відійти.

5. У реченні *Декан ... на роботу і пішов до свого кабінету* на місці пропуску треба вставити дієслово:

а) приходить;

б) прийшов;

в) ходить.

6. У реченні *Я пішов на шостий поверх пішки, а мій сусід ... на ліфті* на місці пропуску треба вставити дієслово:

а) поїхав;

б) поїде;

в) поїздить.

7. У реченні *Після іспитів студенти ... на практику* на місці пропуску треба вставити дієслово:

а) приїхали;

б) заїхали;

в) поїхали.

8. У реченні *Батько завжди ... з роботи пізно ввечері* на місці пропусків треба вставити дієслово:

а) приходить;

б) прийшов;

в) ходить.

9. У реченні *Учора по дорозі додому я ... до подруги* на місці пропуску треба вставити дієслово:

а) пішла;

б) зайшла;

в) прийшла.

10. У реченні *Коли ти ... на нову квартиру?* на місці пропуску треба вставити дієслово:

а) прийдеш;

б) доїдеш;

в) переїдеш.

ТЕМА 3.2 НАУКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Вправа 1. Прочитайте текст (0,25 бала).

Секрети довголіття

(Richard Faragher “Why it’s still a scientific mystery how some can live past 100 – and how to crack it” Britannica, 2/12/2021, зреферував Є. Л. 05.12.2021;

URL: <https://zbruc.eu/node/109146>)

Шанси померти в наступних десять років для 35-річного чоловіка становлять 1,5 %, але цей самий чоловік у віці 75 років має вже 45 % шансів не дожити до 85. Очевидно, що старіння шкідливе для нашого здоров'я. Проте водночас люди досягнули безпрецедентного прогресу в розумінні фундаментальних механізмів, які контролюють старіння та хвороби в пізньому віці. Кілька тісно пов'язаних біологічних процесів, які іноді називають «ознаками старіння», зокрема запас стовбурових клітин, допомагають нам зберігати здоров'я на ранніх етапах життя, а проблеми виникають тоді, коли ці процеси починають давати збій. Низка клінічних досліджень повинна відповісти, чи можна, впливаючи на ці процеси, покращити прогноз кількох вікових захворювань, наприклад, діабетичної нефропатії, вікового рубцювання легень, а також окремі аспекти імунних функцій. На жаль, багато важливих запитань у біології старіння досі залишаються без відповіді. Щоб пролити світло на деякі з них Американська федерація дослідження старіння провела серію зустрічей провідних науковців і лікарів, що досліджують ці питання. Експерти зійшлися на думці, що ключове завдання – зрозуміти, що ж такого особливого в біології людей, які живуть понад століття. Довгожителі становлять лише 0,02 % населення Великобританії, але вони перевищили середню тривалість життя свого покоління на 50 років (середня тривалість життя людей, народжених у 1920-ті рр., не перевищувала 55 років). Як їм це вдалося?

Ми знаємо, що довгожителі живуть так довго, оскільки вони надзвичайно здорові. Здоровий період їхнього життя триває середньо на 30 років довше, аніж у середньостатистичної людини, а коли вони нарешті на щось захворіють, то це триває лише дуже короткий час. Збільшення періоду благополуччя йде на користь не лише їм самим, а й суспільству загалом: у США витрати на медичне обслуговування довгожителів в останні два роки їхнього життя становлять лише третину від витрат на тих, хто хворіє на сьомому десятку (час, коли більшості довгожителів навіть не потрібно звертатися до лікаря). Діти довгожителів теж здоровіші, аніж середньостатистичні люди, що вказує на те, що вони успадкували щось корисне від своїх батьків. Але що саме – гени чи спосіб життя?

Відомо, що стеження за своєю вагою, відмова від куріння, помірне вживання алкоголю та споживання не менше п'яти порцій фруктів і овочів щодня може збільшити очікувану тривалість життя середньо на 14 років, якщо порівняти з тими, хто нічого з цього не робить. Цей показник перевищує

різницю очікуваної тривалості життя серед людей, які проживають у найбільш та найменш благополучних районах Великобританії, тож інтуїція підказує, що здоровий спосіб – це дороговказ для тих, хто планує жити понад століття. Але, як це не дивно, це не завжди так.

Одне дослідження показало, що серед євреїв-ашкеназі, які прожили понад 100 років, 60 % курили більшу частину свого життя, 50 % мали зайву вагу протягом того ж періоду, менше за половину регулярно виконували навіть помірні фізичні вправи і менше, ніж 3 % були вегетаріанцями. Діти довгожителів також піклуються про своє здоров'я не ретельніше, ніж населення загалом. Проте серед довгожителів, якщо порівняти з однолітками з такими самими ж життєвими звичками, удвічі рідше трапляються серцево-судинні захворювання. Тож, можливо, річ у генетиці?

Якщо це справді так, то є два способи, як генетичні фактори можуть себе проявляти: у довгожителів можуть бути наявні гени, які збільшують тривалість життя, або ж, навпаки, у них немає тих, які його скорочують. Кілька досліджень показали, що серед людей, які живуть понад 100 років, стільки ж поганих генетичних варіацій, скільки в населення загалом. Так, окремі з них навіть були носіями двох копій гена APOE4, що різко збільшує ризик хвороби Альцгеймера, проте ніхто з них на неї так і не захворів.

Отже, найправдоподібніше пояснення феномену довголіття полягає в тому, що в цих людей не нестача шкідливих, а натомість наявність рідкісних корисних генів. Медичні дані узгоджуються з цим. Виявилось, що у 60 % довгожителів наявні гени, які регулюють ріст у ранньому віці. Це означає, що ці люди подають такий самий приклад збільшення тривалості життя, який можна бачити і серед багатьох тварин.

Добре відомо, що собаки дрібних порід зазвичай живуть довше, ніж великих, але мало хто знає, що це звичайне явище у тваринному світі. Поні живуть довше від коней, а багато ліній лабораторних мишей із карликовими мутаціями живуть довше, ніж їхні повнорозмірні побратими. Однією з можливих причин цього є зниження рівня гормону росту IGF-1. Хоча довгожителі не обов'язково мають менший зріст, ніж решта людей, з'являється щораз більше доказів, що високий рівень IGF-1 у середньому та пізньому віці пов'язаний із більшою захворюваністю на пізніших етапах життя, хоча механізми, що лежать в основі цього зв'язку, ще детально не досліджені. Проте навіть серед довгожителів жінки з найнижчим рівнем IGF-1 живуть у середньому довше, ніж ті, у кого він вищий, і також мають кращі когнітивні та м'язові функції. Проте це не єдина причина. Довгожителі відрізняються від решти людей і іншими факторами. Наприклад, у них зазвичай нижчий рівень холестерину – це вказує на те, що їх відрізняє від решти не одна, а кілька причин.

Отже, довгожителі – це приклад того, що можна жити довго, навіть якщо ви успадкували шкідливі гени й вирішуєте не надто перейматися станом свого здоров'я. Але це можливо лише в тому випадку, якщо ви є носієм рідкісних і погано вивчених генетичних мутацій. Розуміння того, як саме функціонують

ці генетичні механізми, можливо, дозволить вченим колись створити ліки, які збільшуватимуть тривалість життя. Якщо це стане реальністю, то в майбутньому буде значно більше людей у категорії 100+. Але поки цього не сталося, краще не приймайте від довгожителів поради щодо способу життя.

Вправа 2. Прочитайте текст (0,25 бала).

Активне довголіття: як дожити до ста?

(за матеріалами сайту Вінницької обласної військової адміністрації;
URL: <http://www.vin.gov.ua/departament-okhorony-zdorovia/15757-aktyvne-dovholittia-iakdozhyty-do-sta> 08 січня 2019)

За визначенням ООН, довгожителі – це люди, яким уже виповнилося 90 років. Багато з них і в цьому віці зберігають активну соціальну і трудову діяльність. Однак, щоб дожити до таких років, потрібно задуматися про це ще в молодості.

Представляємо план активного довголіття. Перспективи не дожити до середньостатистичних 66 років, а хоча б до 80–85 років, і не просто дожити, але зберегти високу якість життя, яке безпосередньо залежить від здоров'я, є лише у тих, хто дотримується 10 золотих правил активного довголіття.

Відмова від шкідливих звичок. Як би банально це не звучало, активному довголіттю сприяє відмова від куріння. Куріння скорочує тривалість життя в середньому на чотири роки. У курців в 10,8 разів частіше виникає рак легенів, ніж у людей без цієї звички.

Здоровий спосіб життя. Під цією фразою мають на увазі не лише правильне харчування – так само важливо дотримання режиму дня з обов'язковим 8-годинним нічним сном. І не можна забувати про помірні фізичні навантаження.

Обережність. Уникайте ситуацій, у яких ви можете отримати травму. Будь-яка травма – це пошкодження організму, яка може нагадувати про себе навіть через кілька років і обмежити рухливість. А, як відомо, рух – це життя.

Турбота про здоров'я. Намагайтеся щорічно проходити диспансеризацію: огляд терапевта, загальні аналізи сечі, крові, біохімічний аналіз крові, флюорографія, УЗД внутрішніх органів. А також проводити профілактику хвороб – робити щорічні щеплення від грипу, щеплення під час поїздки до екзотичних країн, оформлювати медичну страховку.

Свіже повітря. Бажано якомога більше часу проводити на природі далеко від великих міст. Більшість довгожителів живуть у селах.

Хороший психологічний стан. Головним джерелом позитивного самопочуття є міцна сім'я. Намагайтеся зберегти здорові сімейні стосунки. Відомо, що сімейні люди живуть довше. Наприклад, в Японії смертність чоловіків у віці 35–44 років у холостих у 4,3 рази вища, ніж у одружених.

Розумова активність. Цікавтеся новим, освоюйте нові горизонти. Систематична розумова діяльність тренує мозок, як заняття фітнесом тренують тіло. Особливо важлива тут творча діяльність. Багато вчених, режисерів,

артистів, письменників до глибокої старості зберігають ясність розуму. Звикання до нової обстановки стимулює адаптаційні процеси в організмі, що перешкоджає його старінню і сприяє активному довголіттю.

Праця. При виході на пенсію багато хто не знає, чим себе зайняти. Подумайте про це заздалегідь. Бажано визначитися, чим ви будете займатися, коли підете з роботи, задовго до цього моменту.

Трудова діяльність продовжує життя, адже серед довгожителів не відомо жодного ледаря.

Зміна раціону з віком. Після 30 років рівень основного обміну починає знижуватися, а значить, організму потрібно менше калорій. Але більшість людей не замислюються про це і продовжують споживати їжу, як і раніше: такої самої якості і калорійності.

Головна порада: поступово зменшуйте калорійність і надавайте перевагу рослинній їжі. Існують дослідження, які доводять, що низькокалорійний раціон збільшує тривалість життя мишей. Та й люди, які колись пережили голодні часи, у середньому живуть довше, ніж інші.

Оптимістичне ставлення до життя і конструктивна життєва позиція. У старості ставлення до життя не змінюється, але виявляється більш явно. Тому позитивні, не схильні до депресій люди, які ведуть активний спосіб життя, незважаючи на паспортний вік, довше зберігають суспільні контакти, і загалом тривалість життя у них більша.

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть; 1 бал):

1. Визначте тему першої статті.
2. Визначте тему другої статті.
3. З'ясуйте, що спільного в темах двох статей.
4. З'ясуйте, чим відрізняються теми цих статей.
5. Чи використовують автори ілюстративний матеріал для покращення викладу?
6. Які бібліографічні джерела використали дослідники?

Вправа 4. Складіть реферат-огляд за прочитаними текстами. Відповідь запишіть (1,5 бала).

ТЕМА 3.3 НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС У XXI СТОЛІТТІ

Вправа 1. Прочитайте текст (0,25 бала).

*Погіршення екологічного стану довкілля –
наслідок світового поліпшення рівня життя*

Л. М. Коструб, О. Ю. Рахній

(Інтернет-видання «Наукове мислення»; URL: triada.in.ua)

Розвиток науки і техніки є однією з найважливіших умов для досягнення людством високого рівня розвитку цивілізації. Особливо гострою є проблема співвідношення науково-технічного прогресу і збереження довкілля, яке є єдиною можливим середовищем життя людини.

На сьогодні виділяють чотири головні чинники впливу науково-технічного прогресу на навколишнє природне середовище: збільшення населення земної кулі, скорочення природних мінеральних і паливних ресурсів, бурхливе зростання промислового виробництва та глобальне забруднення навколишнього природного середовища.

Екологічна діяльність є однією з основних складових будь-якої сфери народного господарства: сільське господарство, промислове виробництво, транспорт, військова діяльність.

Усі ці напрями діяльності зводяться до використання природних чи людських ресурсів, тобто відбувається втручання у процеси життєдіяльності біосфери. У зв'язку з цим об'єкт дослідження екології як науки про довкілля, особливо в наш час, передбачає вивчення нових взаємозв'язків живих і неживих компонентів екосистеми, які проявляються під впливом природних і антропогенних факторів і суттєво впливають на функціонування екосистеми біосфери.

Відомий учений, наш співвітчизник В. І. Вернадський говорив: «Ми стали настільки сильними, що здатні спричинити руйнування природи». Покращуючи умови існування, людина породжує негативні наслідки для свого проживання, створюються нові антропогенні проблеми через інтенсивне використання природних ресурсів, з'являються шкідливі і навіть небезпечні відходи для природи і суспільства.

Вплив науково-технічного прогресу на стан навколишнього природного середовища не є однозначним, тобто завдяки його досягненням може посилюватись або послаблюватись техногенний антропогенний тиск на довкілля. Проте сьогодні негативні наслідки від використання досягнень науково-технічного прогресу переважають позитивні. З його розвитком людина отримала можливість значно впливати на навколишнє середовище, втручатися у природні процеси, кругообіг речовин та енергії, структури екосистем, що спричинило глобальну екологічну кризи на нашій планеті, оскільки підвищення обсягів виробництва, різноманітності створюваної продукції та їх споживчих якостей на основі досягнень наукового прогресу відбулося при майже повному

ігноруванні екологічного імператива. Танення льодовиків, виверження вулканів, засуха, паводки, землетруси і багато іншого – усе це стосується природного впливу. Проте виникло багато інших штучноекологічних чинників.

Природа зазнає впливу суспільства за такими напрямками: використання компонентів навколишнього середовища як ресурсної бази виробництва, дія виробничої діяльності людини на навколишнє середовище (її забруднення), демографічний тиск на природу (сільськогосподарське використання земель, збільшення кількості населення, ріст великих міст). Основними джерелами антропогенного забруднення навколишнього середовища є: ТЕС, АЕС, ГЕС, тисячі котельних, промислові об'єкти, військова промисловість, усі види транспорту, гірниче виробництво.

Першоджерелом і першопричиною глобального розвитку екологічної кризи є демографічний вибух, який супроводжується збільшенням темпів використання природних ресурсів і скорочення їхніх обсягів, нагромадження величезної кількості відходів виробництва і побуту. Найчастіше наслідки науково-технічного прогресу найяскравіше проявляються відносно земельних ресурсів. Завдяки розвитку техніки людина отримала можливість зрошувати й осушувати великі земельні площі з метою сільськогосподарського використання, будувати канали та водосховища для більш раціональної організації території та ефективного використання земельних ресурсів. Проте гідромеліорація земель, використання засобів хімічного захисту рослин, надмірне застосування мінеральних добрив, що здійснювалися без всебічного врахування їх впливу на ґрунтовий покрив, призвели до того, що високопродуктивні сільськогосподарські угіддя перетворилися на малопродуктивні.

Значних збитків завдає господарству ерозія ґрунтів. На таких землях урожайність зменшується на 30–40 %, подекуди на 90 %. Ерозію ґрунтів спричиняє активне яроутворення, зумовлене діяльністю людини: вирубуванням лісу на схилах, знищенням трав'яного чи чагарникового покриву, неправильним розорюванням землі. Найбільше провокують ерозію часті оранки, культивування, боронування, трамбування колесами та гусеницями важкої сільськогосподарської техніки. На Землі щосекунди вирубують ділянку лісу величиною з футбольне поле. Ситуація ускладнюється ще й тим, що зелений світ планети просто неспроможний переробити ту гігантську кількість CO_2 , яку щосекунди викидають в атмосферу заводи, котельні, теплостанції, автомобільний транспорт, унаслідок чого в атмосфері постійно накопичується CO_2 й інші парникові гази. Це загрожує виникненням так званого «парникового ефекту», але, крім цього, людство більше підігріває атмосферу внаслідок спалювання великої кількості нафти, торфу та вугілля.

З розвитком хімії, металургії, енергетики та машинобудування світові почали загрозувати відходи від синтетичних пральних порошків, нафтопродуктів, важких металів, нітратів, радіонуклідів, пестицидів та інших шкідливих речовин, які не засвоюються мікроорганізмами, не розкладаються, або розкладаються протягом багатьох десятків років і накопичуються тисячами

тонн у ґрунтах, водоймах і підземних водах. Унаслідок роботи ТЕС та автомобільних двигунів, оксиди сірки та азоту, що потрапляють в атмосферу, сполучаючись з атмосферною вологою, утворюють маленькі краплі сірчаної та азотної кислот, а потім переносяться вітрами у вигляді кислотного туману й випадають як кислотні дощі.

Велику небезпеку являють собою озонові діри. Загроза зникнення озонового шару призведе до серйозних наслідків. Доведено, що руйнування озонового шару спричиняють деякі хімічні речовини, що використовуються в промисловості (холодоагенти в рефрижераторах) та побуті (аерозольна упаковка балончиків для фарби, лаку, парфумів, фреони), які вступають у реакцію з озоном і розкладають його на кисень. Для людини фреони нешкідливі, проте вони дуже стійкі, а в атмосфері можуть зберігатися до 80 років. Пари фреонів із вихідними течіями потрапляють у стратосферу, а під дією ультрафіолетового випромінювання сонця їхні молекули розпадаються, вивільняючи атоми хлору. Ця речовина діє як сильний каталізатор, розкладаючи молекули озону до кисню. Також великої шкоди озоновому шару завдають польоти літаків, у вихлопних газах яких є оксиди азоту, та запуски космічних апаратів, що працюють на твердому паливі й викидають багато таких оксидів.

Унаслідок впливу науково-технічного прогресу на всі елементи продуктивних сил відбувається переоцінювання традиційних факторів, які визначають розміщення виробництва, і послаблюється вплив географії природних ресурсів, транспортабельності сировини, природно-кліматичних умов, водночас посилюється значущість таких факторів, як захист навколишнього середовища. Розвивати техніку та виробництво без негативних наслідків для навколишнього середовища, зробити науково-технічний прогрес не тільки безпечним, але й сприятливим для природи, можливо вже в теперішній час, якщо принципи сталого розвитку посядуть належне місце в суспільній свідомості, дешевизна та прибуток не будуть самоціллю виробничої діяльності, а економічний механізм буде заохочувати науковців, підприємців, інженерно-технічних працівників та виробників до створення та впровадження екологічно безпечних, ресурсозберігаючих, мало- і безвідходних технологій, залучення нетрадиційних джерел енергії та продовольства.

Аналіз світового досвіду показує, що основними тенденціями в розвитку відносин людини і навколишнього середовища в розвинених країнах є використання правового підходу, науково-обґрунтованої взаємодії, формування «екологічної свідомості» населення та суспільного природоохоронного руху.

Зауважимо, що в зарубіжних країнах у процесі екологобезпечного розвитку суспільства задіяні ефективні економічні, адміністративні та правові механізми управління природокористуванням, забезпечено високий рівень фінансування та стимулювання природоохоронної діяльності. Досвід провідних країн засвідчує, що в екологічній сфері дедалі більшу роль відіграє інноваційна діяльність держави, а саме: реалізація великомасштабних цільових проєктів

(США, Велика Британія, Франція), поширення нововведень, створення сприятливого інноваційного середовища, раціоналізація структури екології (Німеччина, Швеція, Швейцарія), розвиток відповідної інфраструктури (Японія, Південна Корея). Тобто практика цих країн у контексті збереження довкілля зорієнтована не стільки на подолання наслідків від уже завданої шкоди навколишньому середовищу, скільки на впровадженням інноваційних технологій задля зменшення цієї шкоди та попередженню негативних наслідків антропогенного впливу на довкілля.

Досвід провідних країн дозволяє зробити висновок про застосування досить ефективних важелів та інструментів у сфері охорони навколишнього природного середовища. Зокрема серед європейських країн прикладом ефективного використання економічних важелів у реалізації екологічної політики може бути Польща, країна, використання досвіду якої є корисним і доцільним внаслідок успішного втілення інструментів екологічної політики та схожості природних умов з Україною. Польща дотримується основного пріоритету екологічної політики, загальновизнаного для всіх країн ЄС – недопущення забруднення природного середовища шляхом екологічної передбачливості. Утілюється це завдяки використанню так званих «найкращих доступних технологій», тобто застосування таких методів виробництва, які на сучасному рівні науково-технічних знань надають можливість гарантувати якомога вищу екологічну безпеку.

Аналіз зарубіжної практики в плані реалізації екологічної політики вказує на доцільність практичних заходів у формуванні та фінансуванні екологічної політики, яка є запорукою забезпечення якісного збереження довкілля, раціонального використання реальних і потенційних природних ресурсів, подальшої підтримки екологічної рівноваги в природі для забезпечення розвитку економіки суспільства. Так, у країнах ЄС значного поширення набули податки на незворотну тару для напоїв, пластикові мішки, елементи електроживлення, хімічні добрива. Наприклад, в Італії діє податок на пластикові пакети, у Нідерландах і Швеції – на використання сульфатних добрив, у Франції – на пакувальну тару під напої. Отримані кошти використовують для розв'язання проблем утилізації пакувальної тари. У Німеччині, Данії, Нідерландах та інших країнах функціонує такий ринковий інструмент екологічного регулювання, як торгівля правами на забруднення. У Китайській Народній Республіці з метою залучення більшої кількості працівників до роботи на селі роздають землі в приватну власність, і обробляють, як правило, із залученням ручної праці. Таким чином, немає великих за площею полів, де вирощували б конкретні культури, а це зменшує ступінь заселення їх шкідниками і хворобами.

Другим позитивним моментом є великий відсоток зайнятості людей у виробничій галузі, а тому безробітних, як такої категорії людей, там практично немає, що дуже важливо із можливих негативних наслідків для суспільства. Зарубіжні країни накопичують значний досвід використання адміністративно-правових та економічних інструментів регулювання

природокористування і охорони навколишнього середовища. При цьому найкращого інструменту екологічного регулювання не існує, кожен із них спрямований на виконання конкретних завдань і в певних випадках є більш доцільним, ніж інший.

В Україні механізм управління в екологічній сфері належить до м'якого типу, який має на меті боротьбу з негативними екологічними наслідками, а не з причинами виникнення екологічних деструктивних впливів. Якщо проаналізувати, скільки зусиль інститутів спрямовано на те, щоб вирвати в природі її багатства, а скільки на встановлення меж «дозволеного» впливу на природу, то стає цілком очевидно, що таке порівняння зовсім не на користь справі охорони навколишнього природного середовища.

Орієнтація на збереження природи має стати головним напрямом у науці. У зв'язку з цим наука повинна стати засобом екологічної безпеки, розв'язувати екологічні проблеми, і бути не лише «виробничою силою», а мати більш вагомим значення.

З викладеного випливає, що більшість сучасних екологічних проблем зумовлена антропогенним втручанням у природу. Насамперед це втручання спричинене економічною діяльністю людини. Постійно збільшуваний деструктивний вплив на природу зумовлений потребою людства в ресурсах, у певних товарах і послугах. Усе це негативно відбивається на природному довкіллі: вичерпання природних ресурсів, забруднення землі, повітря, водойм, постійні аварії на виробництвах. Але, з іншого боку, без подальшого технічного розвитку неможливо впоратися з тими екологічними наслідками, які ми маємо сьогодні. Формування екологічної свідомості, екологічної культури – ось перші кроки, які мають бути втілені на шляху раціонального природокористування, жорстокого контролю за викидами й експлуатацією природних ресурсів.

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть; 0,75 бала):

1. Зі скількох смислових частин складається стаття?
2. Доберіть назву до кожної виділеної смислової частини.
3. Яку проблему досліджують автори статті?
4. Яких висновків доходять дослідники?

Вправа 3. Спираючись на відповіді до вправи 2, складіть реферат-резюме до прочитаного тексту (2 бали).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базовий

1. Вальченко І. В. Практикум з української мови «Читанка»: навч. посіб. для іноз. студ. / І. В. Вальченко, Л. В. Сергійчук; Харків. нац. ун-т міськ. госп. ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 57 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 слів / [уклад.: В. Т. Бусел]. – Київ: Ірпінь, 2001. – 1440 с.
3. Говоримо українською мовою: навч.-метод. посіб. з укр. мови для іноз. студ. / [уклад.: Я. М. Прилуцька, Л. І. Бескровна]. – Харків: ХНАМГ. – 79 с.
4. Ласкаво просимо!: навч. посіб. з укр. мови для іноз. студ.: у 2 ч. / [уклад.: І. В. Вальченко, Я. М. Прилуцька]. – Харків: ХНАМГ, 2011.
Ч. 1. – 386 с.
Ч. 2. – 305 с.
5. Мова для всіх: навч. посіб. з укр. мови для іноз. студ. / В. В. Бондаренко, О. О. Резван, Н. С. Моргунова, Л. С. Безкоровайна, О. О. Жигло. – Харків: ХНАДУ, 2010. – 212 с.
6. Навчальні тексти з мовної підготовки: навч. посіб. / О. О. Резван, О. В. Кір'янова, О. Ю. Малюкова, О. С. Пономарьов; Харків. нац. ун-т міськ. госп. ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 194 с.
7. Прилуцька Я. М. Українська мова: грам. довід. для іноз. студ.] / Я. М. Прилуцька. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 128 с.

Інформаційні ресурси

8. Академічний тлумачний словник [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
9. Є-мова [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://emova.language-ua.online/>, вільний (дата звернення: 01.04.2023). – Назва з екрана.
10. Крок до України: сайт [Електрон. ресурс]. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://krok.miok.lviv.ua/uk/>, вільний (дата звернення: 10.04.2023). – Назва з екрана.
11. Лайфхак українською [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: https://tv.suspilne.media/programs/lifehack_ua, вільний (дата звернення: 01.03.2023). – Назва з екрана.
12. Мова – ДНК нації [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://ukr-mova.in.ua/>, вільний (дата звернення: 01.03.2023). – Назва з екрана.

13. Мовомарафон [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://movomarafon.in.ua/>, вільний (дата звернення: 10.03.2023). – Назва з екрана.

14. Офіційний сайт української мови [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://ukrainiskamova.com>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.

15. Словотвір [Електронний ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://slovotvir.org.ua/>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.

16. Тренажер з правопису української мови [Електронний ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://webpen.com.ua/>, вільний (дата звернення: 15.03.2023). – Назва з екрана.

17. Українська для іноземців [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/ukrainian.for.foreigners/>, вільний (дата звернення: 12.04.2023). – Назва з екрана.

18. Український правопис [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://pravopys.net/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.

19. Цифровий репозиторій ХНУМГ [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.

20. Funky ukrainian [Електронний ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.funkyukrainian.com/>, вільний (дата звернення: 10.03.2023). – Назва з екрана.

21. I languages [Електронний ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://ilanguages.org/ukrainian.php>, вільний (дата звернення: 14.04.2023). – Назва з екрана.

22. Loecsen [Електронний ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.loecsen.com/en/learn-ukrainian>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.

23. Speak Ukrainian [Електронний ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://speakukraine.net/>, вільний (дата звернення: 01.04.2023). – Назва з екрана.

24. Ukrainian lessons [Електронний ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.ukrainianlessons.com/>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«МОВНА ПІДГОТОВКА»

*(для іноземних здобувачів третього курсу (5 семестр)
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання
зі спеціальності 122 – Комп'ютерні науки,
освітньо-професійна програма «Комп'ютерні науки»)*

Укладачі: **ДОЛГОПОЛ** Олена Олександрівна,
ТЄЛЄЖКІНА Олеся Олександрівна

Відповідальний за випуск *О. О. Жигло*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *О. О. Тележкіна*

План 2023, поз. 371М

Підп. до друку 12.06.2023. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 2,5.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.